

PSİKOMOTOR BECERİLERİN GELİŞTİRİLMESİNDE KONTROL LİSTESİ KULLANIMININ ETKİNLİĞİ

Yard. Doç. Dr. Necmiye SABUNCU
Yard. Dr. Türkinaz ATABEK
Dr. Nuray ENÇ
Merdiye ŞENDİR
İnsaf ALTUN
Nurten ÇOLAK

I.Ü. Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu
Öğretim Elemanları

GİRİŞ

Hemşirelik, kapsamlı hasta bakımı verilmesi için özel bilgi ve beceri isteyen bir meslektir. Hemşirelik eğitimi, bilginin yanı sıra beceri ve davranış geliştirmeyi amaçlamaktadır. Beceri ve davranış geliştirmek ancak yaşayarak öğrenme yolu ile mümkündür. Öğrencilerin hemşirelik mesleğine girişi olarak düşünebileceğimiz hemşirelik uygulamalarının hemşirelik eğitiminde önemli bir yeri vardır.

Uygulamalı hemşirelik eğitimi hemşirelik hizmetleri için gerekli hemşirelik ideali, tavırları, bilgi ve becerileri geliştirmek, yeni beceriler kazandırmak amacıyla öğrenci faaliyetlerinin planlanması ve fırsatlar hazırlanmasını gerektirir. Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor öğrenim deneyimlerinin saptanması ve bu üç alanla ilgili öğretici ve öğrencilerin bilinçlenmesi sonucu nitelikli hemşireler yetiştirilecektir (12).

Hemşirelik eğitiminde teorikte alınan bilgilerin uygulamaya dönüştürülmesi büyük önem taşımaktadır. Öğrenci teorik ve pratiği birleştirebildiği sürece eğitimden beklenen davranış değişikliklerini gösterebilecektir. Hemşirelik eğitiminin ayrılmaz bir parçası olan uygulamaların istendik düzeyde yapılabilmesinde öğreticinin öğretici ve denetici görevi çok önemlidir. Eğitici bu görevi yerine getirirken birçok yöntemden yararlanmaktadır (3).

Bir beceriyi öğretmek, onu oluşturan hareketlerin istenen sıra ve uyarılıkla sergilenmesini sağlamak, bu yeterliliğin belirleyicileri olan kritik davranışları gösterebilecek ölçüde öğretmek, böyle bir özelliği kazandırmak ve kritik davranışların belli bir kararlılıkta gösterilir hale gelmesini sağlamaktır (5).

Kritik davranışlarla belirlenen bilişsel, duyuşsal ve psikomotor özellikleri kazandırmanın en etkili ve verimli yolu; öğretme-öğrenme sürecinde öğrencilerin hazırlanmış öğretim durumlarıyla karşı karşıya getirilmeleri, etkileşime sokulmaları, bu etkileşim sırasında öğrenme deneyimleri (yaşantıları) geçirmelerini ve bu deneyimlerin ürünü olarak davranış geliştirmeleri ve bunların kullanılmasının sağlanmasıdır. Öğretici açısından bakıldığında, öğretici; böyle bir deneyimi sağlamak için öğretme durumunu hazırlama ve öğrenciyi bu durumla etkileştirme ile ilgili bazı önlemler alarak, bu önlemlerin gücü ve getirdiği sonuçla amacına ulaşmak zorundadır.

Öğretme-öğrenme sürecinde yararlanılan öğrenme deneyimlerinin, uygunluk ve etkinliğinin yanısıra ekonomik olması gerekir. Kritik davranışın daha kısa sürede, daha az emekle, daha az masrafla ve daha kolay öğrenilmesini sağlayan öğrenme deneyimi tercih edilmelidir (5). Öğrenme, öğrenenin kendi ilgi, deneyim, birikim örneklerinden destek alan aktivitelerini ve tüm akılsal işlevlerini kullanmasını zorunlu kılan dinamik bir süreçtir. Bu nedenle öğretimde deneyim ve akıl elele çalışmalıdır (9).

Beceri bireyin bedensel ve zihinsel bir çaba göstererek bir işi kolaylıkla ve ustalıkla yapabilmesidir. Beceri daha karmaşık durumlarda kullanılacak ilkelere, genellikle belirli bir sırayı izler, değişmez ve mekaniktir. Becerinin nasıl yapılacağı, öğrenme yolu ile öğrenenin hafızasına yerleşir ve harekete geçilecek durumla karşılaşıldığında tekrarlanır. Öğrenenin derecesi öğrenenin performansından anlaşılacağından, öğretici, performansı gözleyerek öğrenenin sağlanıp sağlanmadığını değerlendirmelidir (9).

Performansın ölçülmesinde, işin yapılmasında izlenen yol, işin yapılma hızı, bitirilmiş işin kalitesi göz önünde bulundurulması gereken önemli beceri öğeleridir.

İşin yapılmasında izlenen yol, seçilen yolun amaca uygunluğu, bu yolun bütün ayrıntılarıyla izlenip izlenmediği, malzemenin doğru seçilip ve korunmasında özen gösterilip gösterilmediği, malzemelerin amaca uygun kullanılıp kullanılmadığı ve uygulama alanının temiz tutulmasını içerir (10).

İşin yapılma hızı, öğrencinin verilen işi, önceden belirlenen standartlara uygun bir şekilde zamanında bitirilmesini gerektirir.

İşin kalitesi ise, öğrencinin bitirdiği işin önceden saptanan ölçü ve doğruluk standartlarına uygun olup olmadığı karşılaştırılarak değerlendirilir.

İşin yapılmasında, öğrenci özel yardım görecektir mi? ya da el kitapları gibi yardımcı materyalden yararlanacak mı? Örneğin, kontrol listeleri bir işin yapılması sırasında öğrenciyi uzun işlemler sırasını ezberlemekten kurtarabilir. Aynı zamanda kontrol listeleri en önemli ve gözlenebilir yanlarını içerir. Kontrol listesi bir ölçme aracı olarak kullanılabilir gibi kişinin belli bir şeyi öğrenme evresinde neleri, hangi sıra ile nasıl yapacağını hatırlatmak amacıyla bir öğretim aracı olarak da kullanılabilir. Eğer kontrol listesi bir öğretim aracı olarak kullanılacaksa, ifadeler kesinlikle olumlu ve emir cümlesi olmalıdır. Kontrol listelerinde yapılan işin değerlendirilmesinde derecelendirmeye gitmek gereklidir (10).

Hemşire öğrencilerin uygulamada yeterli duruma gelmelerini sağlayabilmek için ders içeriği ve hedeflerine yönelik bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerileri içeren kriterlerin geliştirilmesi gereklidir.

Öğrencilerin eğitime oranının fazla olması, algılamadaki farklılıklar ve subjektifliğin eğitimciden eğitimeye değişmesi, öğrencilerin uygulama sürecine aktif olarak katılımlarının sağlanması, zayıf ve güçlü yönlerini anlayarak kendilerini değerlendirmesi, kendilerinden ne beklediğini bilmesi, anksiyetelerinin azalması ve aynı zamanda eğitimciler arasında tutarlılığının sağlanabilmesi için kontrol listeleri kullanılabilir (1).

Bu nedenle, kontrol listelerinin eğitimdeki etkinliğini saptamak ve gerekliliğini belirlemek amacıyla çalışmamız planlanmış ve gerçekleştirilmiştir.

MATERYAL VE METOD

Araştırmanın Amacı: öğrencilerin psikomotor becerilerinin geliştirilmesi ve değerlendirilmesinde kontrol listelerinin etkinliğini analizi amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın Yeri : Bu çalışma 1993-94 Akademik ders yılında Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulunda Hemşirelik Esasları dersi laboratuvarında gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Evreni ve Örneklem : Araştırma Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Hemşirelik Esasları dersine devam eden 1. sınıf öğrencilerinden örneklem ile seçilen toplam 60 öğrenciden oluşmuştur.

Verilerin Toplanması : Veriler müfredat programımızda yer alan, anlatılan ve uygulaması gösterilen "Medikal El Yıkama", "Özel Ağız Bakımı", "Ayak Bakımı"nın uygulamalarına yönelik geliştirilen kontrol listeleri ile elde edilmiştir. Kontrol listeleri literatürlerin ışığı altında ve konu ile ilgili öğretim üyelerinin görüşleri alınarak geliştirilmiştir.

Araştırma konularının uygulaması için oluşturulan laboratuvar şartlarında öğrencilerin birbirleri ile etkileşimi önlenerek uygulama yaptırılmış ve uygulama süreleri saptanmıştır. Araştırma grubunu oluşturan tüm öğrencilerin uygulamaları bittikten sonra kontrol listesi verilip 7 gün sonra uygulamayı tekrarlama sıklığı dikkate alınarak öğrencilerin uygulamaya yönelik psikomotor becerileri ve beceriyi gerçekleştirme süreleri incelenmiştir.

Becerileri gerçekleştirme süresi :

- "Medikal El Yıkama" için 3 dakika,
- "Özel Ağız Bakımı" için 10-15 dakika,
- "Ayak Bakımı" için 15-20 dakika olarak kabul edilmiştir.

Psikomotor becerilerin ölçümü için belirlenen kritik davranışlar, aşağıdaki kriterler doğrultusunda değerlendirilmiştir :

Öğrenci, kritik davranışların, hepsini sırasıyla gerçekleştirdiyse "Yeterli" (T), mutlaka yapması beklenen kritik davranışların hepsini ve diğer kritik davranışların bir kısmını gerçekleştirdiyse "Kabul Edilebilir" (K), mutlaka yapması beklenen kritik davranışların hepsi gerçekleştirilmediyse "Yetersiz" (Y) olarak derecelendirilmiştir.

Ayrıca öğrencilere, tanıtıcı özelliklerini belirlemeye yönelik anket formu uygulanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi : Elde edilen veriler istatistiksel yönden yüzdelik ve Ki kare (χ^2) testi uygulanarak değerlendirilmiş ve sonuçlar tablolar halinde toplanmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin (n : 60) çoğunluğunun 17-20 yaş grubunda olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin mezun oldukları eğitim kurumu araştırıldığında % 95'inin (n : 57) Milli Eğitim, % 5'inin (n : 3) Sağlık Meslek Lisesi çıkışlı olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin % 56.6'sının (n : 34) mesleği isteyerek seçmesine karşın % 43.6'sının (n : 26) istemeyerek seçtiği saptanmıştır.

Eğitimde hedef öğrencinin planlanmış ve düzenlenmiş deneyimleri kazanması, kararlaştırılan davranış değişikliğinin oluşturulmasıdır. Hedefleri davranışa dönüştürürken her hedefin kritik davranışları belirlenmelidir. Belirlenen kritik davranışlar içinden en kritik olan/olanlar saptanmalıdır. Bu davranışı kazanan öğrenci diğerlerini daha kolay biçimde yapabilir. Eğitim durumlarında da öncelikle bu en kritik olan davranış ya da davranışlar öğrenciye kazandırılmalıdır. Çünkü bu davranışlar, öğrencinin hedefe ulaşip ulaşmadığının güçlü kanıtlarıdır (8).

Davranışlar kolaydan zora, basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru sıralanmalıdır. Öğretme ve öğrenmede kolaylık sağlamak için bu ilkeye uyulmalıdır.

Öğrenme aşamalı bir süreçtir. Bu nedenle davranışlar birbirlerinin ön koşulu oluş özelliklerine göre sıralanmalıdır. Beceri gerektiren psikomotor alanla ilgili davranışlarda işlem basamaklarına uyulmalı ve davranışlar adım adım sıralanmalıdır.

Hedeflerin davranışa dönüştürülmesi ile öğrenci kimseden yardım almadan uygulamayı gereken nitelikte, belirtilen sürede ve yeterlilikte yapar (8).

Bu literatür bilgileri doğrultusunda öğrencilerin "El Yıkama" konusundaki becerilerine ilişkin en kritik davranışlar incelendiğinde, 3., 8., 9., 10., 13. kritik davranışlar, kontrol listesi verilmeden önce ve verildikten sonra istatistiki olarak karşılaştırıldığında çok ileri derecede anlamlı fark olduğu saptanmıştır (p<0.001-Tablo 1). Aynı zamanda bütün adımların yerine getirilmesiyle ilgili olarak kontrol listesi vermeden önce ve sonra öğrencide gözlenen davranış değişiklikleri arasındaki fark istatistiki yönden çok ileri derecede anlamlı bulunmuştur (p<0.001).

Tablo 4'de görüldüğü gibi öğrencinin el yıkama becerisini gerçekleştirme süresi incelendiğinde;

El yıkama işlemini 1 dakikada bitiren öğrencilerin dağılımı, kontrol listesi verilmeden önce % 46.7 olmasına karşın kontrol listesi verildikten sonra % 6.7 olarak bulunmuştur.

Bunun yanı sıra, el yıkama işlemini 3 dakikada bitiren öğrencilerin dağılımı kontrol listesi öncesi % 6.7 iken sonrası % 46.6 olarak saptanmıştır.

Psikomotor beceri kazanma, uygulamayı gerektirdiğinden öğrencinin çalışma yapmasına ve performansı tekrar etmesine fırsat verilmelidir. Çünkü uygulama, hareketin özümlemesi kadar düzenli ve koordine performansın da temelidir (6). Bu nedenle kontrol listesi öğrenciye verildikten sonra belli bir süre verilmiştir (7 gün). Öğrencilerin bu süre içinde çalışma sıklığı incelendiğinde, % 85'inin 1-3 kez, % 10'unun 4-6 kez, % 5'inin ise 7 ve daha fazla oranda olduğu belirlenmiştir (Tablo 5).

Öğrencilerin "Özel Ağız Bakımı" konusundaki becerilerine ilişkin en kritik davranışlar incelendiğinde; 2., 10., 20. ve 24. kritik davranışlar, kontrol listesi verilmeden önce ve verildikten sonra istatistiki olarak karşılaştırıldığında çok ileri derecede anlamlı fark olduğu saptanmıştır (p<0.001-Tablo 2).

Aynı zamanda bütün adımların yerine getirilmesi ile ilgili olarak kontrol listesi verilmeden önce ve sonra öğrencide gözlenen davranış değişiklikleri arasındaki fark, istatistiki yönden çok ileri derecede anlamlı bulunmuştur (p<0.001).

Tablo 1: Öğrencilerin Kontrol Listesi Vermeden Önce ve Sonra El Yıkama Becerilerinin Karşılaştırılması

N : 60

KRİTİK DAVRANIŞLAR	ÖNCE			SONRA			P DEĞERİ
	T	K	Y	T	K	Y	
1. El yıkamayı gerektiren 4 durumu tanımlar	34	22	4	49	5	6	0.001<P<0.01
2. Tırnakları kısa kesilidir	31	12	17	49	6	5	0.001<P<0.01
3. Kollar dirsek üstüne kadar sıvanıp, el ve parmakta takılar ve saati çıkarır	37	6	17	55	2	3	P<0.01
4. Lavabonun içine/dışına dokunmaz	23	10	17	52	5	3	P<0.001
5. Musluğu açar	40	14	6	51	6	3	0.05<P<0.10
6. Eller dirsekten aşağı düzeyde tutularak iyice ıslatılır (ökol, bilekler, el)	7	19	34	50	8	2	P<0.001
7. Sıvı veya kalıp sabunla ellerini iyice sabunlar	21	29	10	56	4	0	P<0.001
*8. Kalıp sabun kullandıysa yerine koymadan önce durular	22	11	27	52	1	7	P<0.001
*9. Avuç içi, el üstü, parmak araları, bilekler ve ön kolu ovuşturarak 1-2 dakika yıkar	7	34	19	50	10	0	P<0.001
*10. Tırnak dipleri ve altlarını temizler	10	13	37	46	5	9	P<0.001
11. Eller ve ökol dirsekten aşağı iyice durulanır.	11	32	17	52	7	1	P<0.001
12. Elleri dirsekten aşağı doğru iyice kurular	9	36	15	49	9	7	P<0.001
*13. Elle kapatılan musluk kullandıysa ellerini kuruladığı havlu v.b. şeylerle kapatır	11	13	36	53	1	6	P<0.001
GENEL DEĞERLENDİRME	0	3	57	36	5	19	P<0.001

(*) İşareti olanlar en kritik davranışlardır.

Tablo 2: Öğrencilerin Kontrol Listesi Vermeden Önce ve Sonra Özel Ağız Bakımı Becerilerinin Karşılaştırılması

N : 60

KRİTİK DAVRANIŞLAR	ÖNCE			SONRA			P DEĞERİ
	T	K	Y	T	K	Y	
1. Mantar İnfeksiyonunda kullanılan solusyonları tanımlar	29	28	3	56	4	0	P<0.001
*2. Ellerini yıkar. Kullanılacak araç gereci hazırlar, tepsi içinde;	16	7	37	48	2	10	P<0.001
3. Kapalı kutu içinde gaz bezi	47	4	9	53	2	1	0.02<P<0.05
4. Yağlayıcı madde emdirilmiş gaz bezi	29	3	28	56	1	3	P<0.001
5. Havlu, abeslang veya koher, flaster	44	11	5	49	5	6	0.20<P<0.30
6. İlaç kartı	10	1	49	45	0	15	P<0.001
7. Solusyonun bulunduğu kap	45	5	8	57	1	2	0.02<P<0.05
8. Böbrek küvet, kese kağıdı	49	7	4	53	7	0	0.10<P<0.20
9. Toz bezi	11	0	49	39	0	21	P<0.001
*10. Ellerini yıkar	10	0	50	48	0	12	P<0.001
11. Hasta ile iletişim kurarak işlemi açıklar	22	16	22	51	5	4	P<0.001
12. Hasta ile işbirliği sağlar	13	17	30	49	5	6	P<0.001
13. Kendisi ve hastanın vücut mekaniğine dikkat eder	25	4	31	30	5	25	0.50<P<0.90
14. Hastaya fawler pozisyonu verir	27	7	26	32	18	10	0.001<P<0.01
15. Hastanın havlusunu göğsüne koyar	12	14	34	53	1	6	P<0.001
16. Böbrek küveti hastanın eline verir	25	6	29	50	2	8	P<0.001
17. Hastanın ağız, dil, diş ve ağız mukozasını spatül ile kontrol eder	11	4	45	36	9	15	P<0.001
18. Gaz bezini, tifrilleri dış yüzünde kalmayacak şekilde abeslanga sarar.	31	22	7	53	6	1	P<0.001

Tablo 2'in devamı

KRİTİK DAVRANIŞLAR	ÖNCE			SONRA			P DEĞERİ
	T	K	Y	T	K	Y	
19. Sarılı abeslang koher pensini böbrek küvet üzerine tutup bir miktar solüsyon döker	36	14	10	49	8	3	0.02<P<0.05
*20. Dişlerin önce dış, iç ve birbirine bakan yüzlerini, sonra dil, yanak içi ve diğer yumuşak kısımlarını siler.	26	24	10	58	1	1	P<0.001
21. Gaz bezi kirlendikçe kese kağıdına atar ve yenisi ile değiştirir.	30	18	12	51	2	7	P<0.001
22. Kalan solüsyonu hastaya verir, gargara yaptırarak böbrek küvete çıkarmasını sağlar.	32	12	16	55	1	4	P<0.001
23. Dudaklarını yağlayıcı ile yağlar. Hastayı rahatlandırır.	31	8	21	50	4	6	P<0.001
*24. İşlemi ve gözlemlerini kayıt eder	10	9	41	40	8	12	P<0.001
25. Malzemelerini temizler	18	13	29	49	3	8	P<0.001
GENEL DEĞERLENDİRME	0	5	55	23	5	32	P<0.001

(*) İşareti olanlar en kritik davranışlardır.

Tablo 4'te görüldüğü gibi öğrencinin "Özel Ağız Bakımı" becerisini geliştirme süresi incelendiğinde; "Özel Ağız Bakımı" işlemi 1-5 dakikada bitiren öğrencilerin dağılımı, kontrol listesi verilmeden önce % 46.7 olmasına karşın kontrol listesi verildikten sonra % 28,3 olarak bulunmuştur. Aynı şekilde işlemi 6-10 dakikada bitiren öğrencilerin dağılımı kontrol listesi öncesi % 20 iken, sonrası % 48.4 olarak saptanmıştır.

Performansı ölçülecek kişi gerçek yaşam durumuna sokulmayıp, gerçek yaşam durumunda karşılaşılabileceği koşulların taklit edildiği yapay bir durum içine sokulduğundan özel ağız bakımı için uygun olan süreden daha kısa zamanda işlemin tamamlanması normal kabul edilebilir.

Kontrol listesi verildikten sonra öğrencilerin verilen süre içinde çalışma sıklığı incelendiğinde; % 83.4'ünün 1-3 kez, % 8.3'ünün 4-6 kez, % 8.3'ünün ise 7 ve daha fazla oranda olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin "Ayak Bakımı" konusundaki becerilerine ilişkin en kritik davranışlar incelendiğinde, 17., 18., 24., 28., 32., 34. kritik davranışlar kontrol listesi verilmeden önce ve verildikten sonra istatistiki olarak karşılaştırıldığında çok ileri derecede anlamlı fark olduğu saptanmıştır (p<0.001, Tablo 3).

Tablo 3: Öğrencilerin Kontrol Listesi Vermeden Önce ve Sonra Ayak Bakımı Becerilerinin Karşılaştırılması

N : 59

KRİTİK DAVRANIŞLAR	ÖNCE			SONRA			P DEĞERİ
	T	K	Y	T	K	Y	
1. Ayak yıkamayı gerektiren 4 durumu tanımlar	16	35	8	57	2	0	P<0.001
2. Elleri yıkar, malzemeleri hazırlar. Tepsisi içinde;	6	26	27	50	5	4	P<0.001
3. Küvet içinde sıcak su	33	13	3	55	4	0	0.001<P<0.01
4. Ayak sabunlama bezi	53	2	4	59	0	0	0.02P<0.05
5. Ayak fırçası	44	1	14	51	0	8	0.20<P<0.30
6. Tedavi bezi (veya havlu) muşamba	4	52	3	59	0	0	P<0.001
7. Sabun tabağı içinde sabun	49	6	4	58	1	0	0.01<P<0.02
8. Gaz bezi üzerinde vazelin veya lanolin pomad	47	4	8	49	0	10	0.10<P<0.20
9. Alkol % 96 ve tendürdiot % 3-4	52	3	4	58	0	1	0.05<P<0.10
10. Makas	55	0	4	58	0	1	P<0.001
11. Talk Pudrası	46	0	13	53	0	6	P<0.001
12. Kese kağıdı	48	0	11	52	0	7	P<0.001
13. Toz bezi	25	0	34	42	0	17	P<0.001
14. Aplikatör	42	3	14	57	0	2	P<0.001
15. Hasta ile iletişim kurarak işlemi açıklar	25	16	18	48	6	5	P<0.001
16. Hasta ile işbirliği sağlar	13	22	24	39	12	8	P<0.01
*17. Mahremiyet duygusuna saygı gösterir	13	41	5	54	5	0	P<0.001
*18. Kendisi ve hastanın vücut mek. dikkat eder	5	37	17	53	5	1	P<0.001
19. Hastaya oturur veya yatar pozisyon vererek dizlerini bükmesini sağlar	27	21	11	56	3	0	P<0.001
20. Ayak ucunu gevşetir, nevresimi katlar ve diz altına sıkıştırır	29	13	17	54	5	0	P<0.001

Tablo 3'ün devamı

N : 59

KRİTİK DAVRANIŞLAR	ÖNCE			SONRA			P DEĞERİ
	T	K	Y	T	K	Y	
21. Ayakları uzak tarafa çekerek muşamba ve tedavi bezi veya havlu yerleştirir	32	10	17	51	3	5	P<0.001
22. Vücut sıcaklığında su bulunan küvet koyar	35	16	8	55	4	0	P<0.001
23. Hastanın dizlerinin altından, el geçirip ayak topuklarını tutarak ve suya alıştırarak ayakları suya koyar	21	18	29	42	11	6	P<0.001
*24. Uzak taraf dizlerden başlayarak ayak bileklerini, ayak sırtı, topuk, taban ve parmak uçlarına doğru siler	26	16	17	57	1	1	P<0.001
25. Aynı silme işlemini yakın tarafa uygular	30	13	16	51	7	1	P<0.001
26. Gerektiğinde tırnak kesme işleminde kesilme durumu varsa iyot % 3-4 ve Alkol % 96 kullanır.	27	16	16	50	5	4	P<0.001
27. Küveti uzaklaştırır, ayakları topuktan tutarak havluya yaklaştırır	19	24	16	45	12	2	P<0.001
*28. Parmak aralarına dikkat ederek iyice kurular.	23	21	15	57	1	1	P<0.001
29. Eğer gerekirse pudra sürer	39	4	16	55	2	2	P<0.001
30. Malzemeleri toplar	42	14	3	56	2	1	0.001<P<0.01
31. Hastayı rahatlandırır	29	18	12	49	6	4	P<0.001
*32. İşlemi ve gözlemlerini hemşirelik notuna kayıt eder	13	14	32	54	0	5	P<0.001
33. Malzemeleri temizler yerine kaldırır	25	12	22	51	6	2	P<0.001
*34. Ellerini yıkar	12	1	46	56	0	3	P<0.001
GENEL DEĞERLENDİRME	0	8	51	31	20	8	P<0.001

(*) İşareti olanlar en kritik davranışlardır.

Tablo 4: Öğrencilere Kontrol Listesi Vermeden Önce ve Sonra Uygulama Sürelerinin Karşılaştırılması

UYGULAMA SÜRESİ	ÖNCE		SONRA	
	n = 60	%	n = 60	%
EL YIKAMA				
1-dakika	28	46.7	4	6.7
2-dakika	22	36.6	18	30.0
3-dakika	4	6.7	28	46.6
4-dakika	3	5.0	6	10.0
5-dakika	3	5.0	4	6.7
ÖZEL AĞIZ BAKIMI	n = 60	%	n = 60	%
1-5 dakika	28	46.7	17	28.3
6-10 dakika	12	20	29	48.4
11-15 dakika	9	15.0	8	13.3
16-20 dakika	11	18.3	6	10.0
AYAK BAKIMI	n = 59	%	n = 59	%
1-5 dakika	15	25.4	10	17.0
6-10 dakika	16	27.1	13	22.0
11-15 dakika	18	30.5	29	49.1
16-20 dakika	10	17.0	7	11.9

Genelde bütün adımların yerine getirilmesi ile ilgili olarak kontrol listesi verilmeyen önce ve sonra öğrencide gözlenen davranış değişiklikleri arasındaki fark, istatistiksel olarak değerlendirildiğinde çok ileri derecede anlamlı bulunmuştur ($p < 0.001$).

Tablo 4'te görüldüğü gibi öğrencinin "Ayak Bakımı" becerisini geliştirme süresi incelendiğinde, "Ayak Bakımı" işlemini 1-5 dakikada bitiren öğrencilerin dağılımı, kontrol listesi verilmeyen önce % 25.4 iken, kontrol listesi verildikten sonra % 17 olarak bulunmuştur. Aynı şekilde işlemi 6-10 dakikada bitiren öğrencilerin dağılımı kontrol listesi öncesi % 27.1 iken, sonrası % 22 olarak saptanmıştır.

İşlemi 11-20 dakikada bitiren öğrencilerin dağılımı incelendiğinde kontrol listesi verilmeyen önce % 47.5 olmasına karşın, kontrol listesi verildikten sonra % 61 olarak bulunmuştur.

Tablo 5: Öğrencilere Kontrol Listesi Verildikten Sonra Uygulama Sıklığının Dağılımı

UYGULAMA SIKLIĞI		
EL YIKAMA	n = 60	%
1-3 Kez	51	85.0
4-6 Kez	6	10.0
7 ve üstü	3	5.0
ÖZEL AĞIZ BAKIMI	n = 60	%
1-3 Kez	50	83.4
4-6 Kez	5	8.3
7 ve üstü	5	8.3
AYAK BAKIMI	n = 59	%
1-3 Kez	51	86.4
4-6 Kez	4	6.8
7 ve üstü	4	6.8

Kontrol listesi verildikten sonra öğrencilerin verilen süre içinde çalışma sıklığı incelendiğinde; % 86.4'ünün 1-3 kez, % 6.8'inin 4-6 kez, % 6.8'inin ise 7 ve daha fazla sıklıkta çalıştığı saptanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç : Bu çalışmada kontrol listelerinin bir öğretim aracı olarak kullanılması sonucu öğrencilerin psikomotor becerilerinde gelişme olduğu saptanmıştır. Bu da bize kontrol listesinin bir ölçme aracı olarak kullanılmasının yanısıra öğretim aracı olarak kullanılmasının etkili olacağını göstermektedir.

Öneriler : Her uygulamalı ders konularının kritik davranışlarını içeren kontrol listelerinin oluşturulması ve öğrenciye verilmesi,

Psikomotor-beceri kazanma uygulamayı gerektirdiğinden öğrencinin çalışma yapması ve performansı tekrar etmesi için laboratuvar ortamının ve araç gerecin yeterli olmasının sağlanması,

Psikomotor-beceri kazanmaya yönelik görsel, işitsel materyalin kullanılması (video-kaset, slayt, film).

Laboratuvar çalışma saatlerinin artırılması.

Klinik uygulama alanlarına öğrencilere psikomotor beceriler kazandırıldıktan sonra çıkılması, öneri olarak getirilebilir.

ÖZET

Araştırma psikomotor-becerilerin geliştirilmesinde kontrol listesi kullanımının etkinliğini ölçmek amacıyla yapılmıştır.

Örnekleme, İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Hemşirelik Esasları 1. sınıf öğrencilerinden bir grup alınmıştır.

Veriler "El Yıkama", "Özel Ağız Bakımı", "Ayak Bakımı" uygulamalarına yönelik geliştirilen kontrol listeleri ile elde edilmiş ve istatistiki olarak yüzdeler ve ki kare (χ^2) testi uygulanarak değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak öğrencilerin psikomotor-becerilerinin geliştirilmesinde kontrol listesi kullanımının etkinliği saptanmıştır.

SUMMARY

The Efficiency of Using a Control List in Improving the Psychomotor Ability :

This study designed to find out the efficiency of using a control list in improving the psychomotor ability.

Samples were selected from the 1st grade students of Fundamentals of Nursing at Florence Nightingale Nursing College, Istanbul University.

Data were derived through the control lists prepared regarding practices of "Medical Hand Washing", "Mouth Care", "Foot Care", and then were evaluated statistically using percentage and χ^2 -test.

The study revealed that the use of a control list in improving the psychomotor ability proved to be efficient.

KAYNAKLAR

1. Çavuşoğlu, H.: Öğrenci hemşirelerin klinik performanslarının değerlendirilmesi, *THD*, 43:2, (1993).
2. 9. Earnest, V.V.: *Assessment Techniques in Nursing Practice*. Scott, Foresman and Comp., USA, (1989).
3. Hakantürk, S., İnanç, N., Yurt, V.: Klinik eğitiminde öğretim görevlisi ve öğrenci izlem formlarının önemi. II. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu, İstanbul, (1988).
4. Lindberg, J., Hunter, M., Kruzewski, A.: *Skills Manual for Introduction to Person-Centered Nursing*. J.B. Lippincott Comp., Philadelphia, (1983).
5. Özçelik, D.A.: Eğitim Programları ve Öğretim. ÖSYM Eğitim Yayınları, Ankara, (1987).

6. **Pektekin, Ç.:** Hemşirelikte uygulamalı eğitim, *I. Ulusal Hemşirelik Eğitim Sempozyumu*, İstanbul, (1986).
7. **Sabuncu, N.:** Öğrenciye psikomotor Beceri Kazandırmakta Kontrol Listesinin Önemi, *III. Uluslararası Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu* 8-10 Eylül (1993).
8. **Sönmez, V.:** *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Olgaç Matbaası, Ankara, (1986).
9. **Taşocak, G.:** Psikomotor-beceri geliştirme sürecinde rehber ilkeler, *Hemşirelik Bülteni*, 21:21, (1991).
10. **Tekin, H.:** *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Yargı Yayınları, İstanbul, 6. Baskı, (1991).
11. **Timby, B.K.:** *Clinical Nursing Procedures*. J.B. Lippincott Comp., Philadelphia, (1989).
12. **Velioğlu, P.:** Hemşirelik eğitiminde esaslar, *II. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu*, İstanbul, (1988).